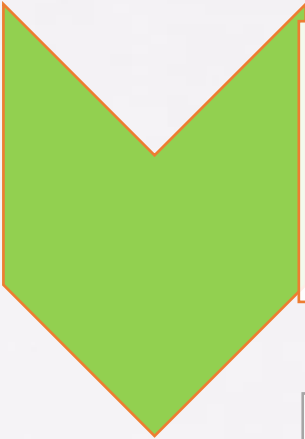

**ЗМІНИ ДО ДЕЯКИХ
ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ
УКРАЇНИ ЩОДО
ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ
(ЦЬКУВАННЮ)**

-
- Кодекс України про адміністративні правопорушення
 - Закон України “Про освіту”

-
- Закон України “Про дошкільну освіту”
 - Закон України “Про загальну середню освіту”

-
- Закон України “Про позашкільну освіту”
 - Закон України “Про професійну освіту”
 - Закон України “Про вищу освіту”
-

Кодекс України про адміністративні правопорушення

СТАТТЯ 173⁴

БУЛІНГ (ЦЬКУВАННЯ), тобто діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Вчинення булінгу ВПЕРШЕ

ШТРАФ

**ВІД 50 ДО 100 НЕОПОДАТКОВАНИХ
МІНІМУМІВ**

ГРОМАДСЬКІ РОБОТИ

НА СТРОК ВІД 20 ДО 40 ГОДИН

**Вчинення булінгу ГРУПОЮ ОСІБ АБО ПОВТОРНО ПРОТЯГОМ
РОКУ ПІСЛЯ НАКЛАДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО СТЫГНЕННЯ**

ШТРАФ

**ВІД 100 ДО 200
НЕОПОДАТКОВУВАНИХ МІНІМУМІВ**

ГРОМАДСЬКІ РОБОТИ

НА СТРОК ВІД 40 ДО 60 ГОДИН

**Вчинення булінгу ОСОБАМИ ВІКОМ ВІД ЧОТИРНАДЦЯТИ ДО
ШІСТНАДЦЯТИ РОКІВ**

БАТЬКАМ

**ШТРАФ ВІД 50 ДО 100
НЕОПОДАТКОВАНИХ МІНІМУМІВ**

БАТЬКАМ

**ГРОМАДСЬКІ РОБОТИ НА СТРОК ВІД
20 ДО 40 ГОДИН**

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Вчинення булінгу ГРУПОЮ МАЛОЛІТНІХ АБО НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ
ВІКОМ ВІД ЧОТИРНАДЦЯТИ ДО ШІСТНАДЦЯТИ РОКІВ

БАТЬКАМ

ШТРАФ ВІД 100 ДО 200
НЕОПОДАТКОВУВАНИХ

БАТЬКАМ

ГРОМАДСЬКІ РОБОТИ НА СТРОК
ВІД 40 ДО 60 ГОДИН

НЕПОВІДОМЛЕННЯ КЕРІВНИКОМ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ
УПОВНОВАЖЕНИМ ПІДРОЗДІЛАМ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
УКРАЇНИ ПРО ВИПАДКИ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ) УЧАСНИКА
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

КЕРІВНИКУ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

ШТРАФ ВІД 50 ДО 100 НЕОПОДАТКОВУВАНИХ МІНІМУМІВ ДОХОДІВ
ГРОМАДЯН

АБО ВИПРАВНІ РОБОТИ НА СТРОК ДО ОДНОГО МІСЯЦЯ З
ВІДРАХУВАННЯМ ДО 20% ЗАРОБІТКУ

Закон України «ПРО ОСВІТУ»

Булінг (цькування) - діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого.

ОЗНАКИ БУЛІНГУ

ЯК ЯВИЩА

- **Здійснюється навмисно**
- **Відбувається регулярно**
- **Нерівність сил**
- **Груповий процес**
- **Не закінчується сам по собі**
- **Має негативний психологічний вплив на всіх**

ОЗНАКИ БУЛІНГУ

як підстави до відповідальності

- **ДІЇ АБО БЕЗДІЯЛЬНІСТЬ КРИВДНИКА**
- **НАЯВНІСТЬ СТОРІН**
(кривдник, потерпілий, спостерігачі)
- **СИСТЕМАТИЧНІСТЬ ДІЯННЯ**

ЯР РОЗПІЗНАТИ БУЛІНГ?

- Когось затискають в кутку приміщення
- Коли дорослий підходить до групки дітей вони, замовкають, розбігаються, різко змінюють діяльність (можуть обійняти «жертву», начебто все в порядку)
- Один з учнів не обирається іншими (тобто перебуває в ізоляції)
- Весь клас насміхається над одним і тим же учнем
- Використання дуже образливих прізвиськ
- Зовнішній вигляд (по обличчю одного з учнів: блідий, червоний (у плямах), в сльозах, наляканий, ознаки насильства на тілі)
- Молодші школярі бояться зайти в туалет
- Школярі після уроків не розходяться, когось чекають біля школи

НАЙПОШИРЕНІШІ ФОРМИ БУЛІНГУ

- Словесні образи, глузування, обзивання, погрози
- Образливі жести або дії, наприклад, плювки
- Залякування за допомогою слів, загрозливих інтонацій з метою змусити жертву щось зробити чи не зробити.
- Ігнорування, відмова від спілкування, виключення з гри, бойкот
- Вимагання грошей, їжі, речей, умисне пошкодження особистого майна жертви
- Фізичне насилля (удари, щипки, штовхання, підніжки, викручування рук, будь-які інші дії, що заподіюють біль і навіть тілесні ушкодження)
- Приниження за допомогою мобільних телефонів та Інтернету (СМС-повідомлення, електронні листи, образливі репліки й коментарі в чатах і т.д.), поширення чуток і пліток

СТАДІЇ ШКІЛЬНОГО БУЛІНГУ

- **Утворення булінг-угруповань** (навколо «лідера» створюється група «прихильників»)
- **Початок конфлікту і його ескалація.** З боку агресора – початок і повторення насильницьких дій. З боку жертви – приниження, страх, тривожність, втрата здатності і волі до супротиву
- **Деструктивна поведінка.** За учнем закріплюється статус жертви. Його звинувачують у ситуації, що склалась. Жертва вірить, що винна в знущаннях над собою
- **Вигнання.** Пропуски занять, перехід до іншої школи

НАСЛІДКИ ШКІЛЬНОГО БУЛІНГУ

- **Неадекватне сприйняття себе** – занижена самооцінка, комплекс неповноцінності, беззахисність
- **Негативне сприйняття однолітків** – відсторонення від спілкування, самотність, часті пропуски уроків у школі
- **Неадекватне сприйняття реальності** – підвищена тривожність, різноманітні фобії, неврози
- **Девіантна поведінка** – схильність до правопорушень, суїцидальні наміри, формування алкогольної, тютюнової чи наркотичної залежності

ЩО МОЖУТЬ ЗРОБИТИ ВЧИТЕЛІ?

- **Спільно з учнями виробити правила поведінки** в класі, а потім і загальношкільні правила (зрозумілі, точні і короткі)
- **Виховувати, а не карати.** Осуд, зауваження, догана мають бути спрямовані на вчинок учня і його можливі наслідки, а не на особистість порушник
- **Жоден випадок** насильства або цькування і жодну скаргу **не залишати без уваги.** Учня важливо пояснити, що будь-які насильницькі дії, образливі слова є неприпустимими. Реакція має бути негайною (зупинити бійку, припинити знущання) та більш суворою при повторних випадках агресії
- При аналізі ситуації необхідно **вислухати обидві сторони, підтримати потерпілого і обов'язково поговорити з кривдником,** щоб зрозуміти, чому він або вона так вчинили, що можна зробити, щоб таке не повторилося. До такої розмови варто залучити шкільного психолога

- **Можна пересадити учнів, запропонувати вибачитися, написати записку батькам або викликати їх, позбавити учня можливості брати участь у позакласному заході**
- **Пояснити учням, що навіть пасивне спостереження за знущаннями і бійкою надихає кривдника продовжувати свої дії. Свідки події повинні захистити жертву насильства і за необхідності покликати на допомогу дорослих**
- **Запровадити механізми повідомлення про випадки насильства, щоб учні не боялися цього робити. Ці механізми повинні забезпечувати учням підтримку і конфіденційність, бути тактовними. (телефони довіри на сайті школи)**
- **Проводити заняття з формування навичок ефективного спілкування та мирного розв'язання конфліктів**

Стаття 25

ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ ЗАСНОВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

- Здійснює контроль за виконанням плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу в закладі освіти
- Розглядає скарги про відмову у реагуванні на випадки булінгу за заявами здобувачів освіти, їхніх батьків, законних представників, інших осіб та приймає рішення за результатами розгляду таких скарг
- Сприяє створенню безпечного освітнього середовища в закладі та вживає заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які вчинили булінг (цькування), стали його свідками або постраждали від булінгу

Стаття 26

КЕРІВНИК ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

- **Забезпечує створення у закладі освіти безпечного освітнього середовища, вільного від насильства та булінгу (цькування), у тому числі з урахуванням пропозицій територіальних органів (підрозділів) Національної поліції України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, головного органу у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну правову політику, служб у справах дітей та центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді**
- **Розробляє, затверджує та оприлюднює план заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладі освіти**

- Розглядає заяви про випадки булінгу (цькування) здобувачів освіти, їхніх батьків, законних представників, інших осіб та видає рішення про проведення розслідування
- Скликає засідання комісії з розгляду випадків булінгу (цькування) для прийняття рішення за результатами проведеного розслідування та вживає відповідних заходів реагування
- **Забезпечує виконання заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які вчинили булінг, стали його свідками або постраждали від булінгу (цькування)**
- Повідомляє уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України та службі у справах дітей про випадки булінгу (цькування) в закладі освіти»

Стаття 30

ПРОЗОРІСТЬ ТА ІНФОРМАЦІЙНА ВІДКРИТІСТЬ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Заклади освіти, зобов'язані забезпечувати на своїх веб-сайтах відкритий доступ до такої інформації:

- **правила поведінки здобувача освіти в закладі освіти;**
- **план заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладі освіти;**
- **порядок подання та розгляду (з дотриманням конфіденційності) заяв про випадки булінгу (цькування) в закладі освіти;**
- **порядок реагування на доведені випадки булінгу (в закладі освіти та відповідальність осіб, причетних до булінгу.**

Стаття 53

ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

ПРАВА:

- захист під час освітнього процесу від приниження честі та гідності, будь-яких форм насильства та експлуатації, булінгу, дискримінації за будь-якою ознакою, пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю здобувача освіти;
- отримання **соціальних та психолого-педагогічних послуг** як особа, яка постраждала від булінгу (цькування), стала його свідком або вчинила булінг (цькування);

ОBOB'ЯЗКИ:

- повідомляти керівництво закладу освіти про факти булінгу (цькування) стосовно здобувачів освіти, педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу, свідком яких вони були особисто або про які отримали достовірну інформацію від інших осіб.

Стаття 54

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ПЕДАГОГІЧНИХ, НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ І НАУКОВИХ ПРАЦІВНИКІВ, ІНШИХ ОСІБ, ЯКІ ЗАЛУЧАЮТЬСЯ ДО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

ПРАВА:

- захист під час освітнього процесу від будь-яких форм насильства та експлуатації, у тому числі булінгу (цькування), дискримінації за будь-якою ознакою, від пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю.

ОБОВ'ЯЗКИ:

- повідомляти керівництво закладу освіти про факти булінгу (цькування) стосовно здобувачів освіти, педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу, свідком якого вони були особисто або інформацію про які отримали від інших осіб, вживати невідкладних заходів для припинення булінгу (цькування).

Стаття 55

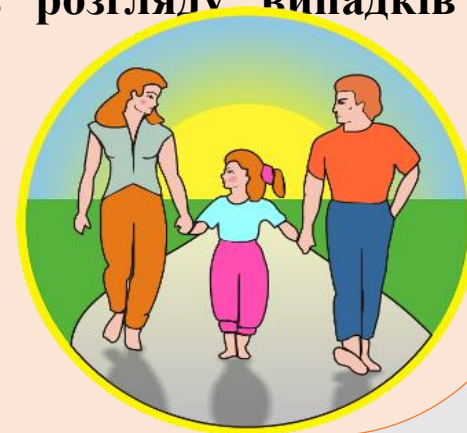
ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ БАТЬКІВ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

ПРАВА:

- отримувати інформацію про діяльність закладу освіти, результати навчання своїх дітей і результати оцінювання якості освіти у закладі освіти у тому числі щодо надання соціальних та психолого-педагогічних послуг особам, які постраждали від булінгу, стали його свідками або вчинили булінг;
- подавати керівництву або засновнику закладу освіти заяву про випадки булінгу (цькування) стосовно дитини або будь-якого іншого учасника освітнього процесу;
- вимагати повного та неупередженого розслідування випадків булінгу (цькування) стосовно дитини або будь-якого іншого учасника освітнього процесу.

ОБОВ'ЯЗКИ:

- **повідомляти керівництво закладу освіти про факти булінгу (цькування) стосовно здобувачів освіти, педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу, свідком якого вони були особисто або інформацію про які отримали від інших осіб, вживати невідкладних заходів для припинення булінгу (цькування);**
- **сприяти керівництву закладу освіти у проведенні розслідування щодо випадків булінгу ;**
- **виконувати рішення та рекомендації комісії з розгляду випадків булінгу в закладі освіти.**

Стаття 64

ПОВНОВАЖЕННЯ ЦЕНТРАЛЬНОГО ОРГАНУ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ У СФЕРІ ОСВІТИ І НАУКИ

- З урахуванням пропозицій центрального органу виконавчої влади з питань формування і реалізації державної політики у сфері захисту прав і свобод людини та громадянина, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань сім'ї та дітей, розробляє та затверджує план заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти, порядок реагування на випадки булінгу (цькування), порядок застосування заходів виховного впливу
- Узагальнює та оприлюднює інформацію про випадки булінгу (цькування) в закладах освіти

Стаття 65

ПОВНОВАЖЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ, ДО СФЕРИ УПРАВЛІННЯ ЯКИХ НАЛЕЖАТЬ ЗАКЛАДИ ОСВІТИ

Сприяють розробленню плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти

Стаття 66

ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Сприяють розробленню плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти

Стаття 71

ГРОМАДСЬКИЙ НАГЛЯД (КОНТРОЛЬ) У СФЕРІ ОСВІТИ

Мають право моніторити випадки булінгу у закладах освіти та оприлюднювати результати реагування на такі випадки, вжиті керівництвом закладу освіти або його засновником

Стаття 73

ІНСТИТУТ ОСВІТНЬОГО ОМБУДСМЕНА

МАЄ ПРАВО:

- здійснювати перевірку заяв про випадки булінгу (цькування) в закладі освіти, повноту та своєчасність заходів реагування на такі випадки з боку педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, керівництва та засновника закладу освіти;
- аналізувати заходи для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які постраждали від булінгу, стали його свідками або вчинили булінг.

Стаття 76

ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА ТА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ПАТРОНАЖ У СИСТЕМІ ОСВІТИ

Соціально-педагогічний патронаж у системі освіти сприяє взаємодії закладів освіти, сім'ї і суспільства у вихованні здобувачів освіти, їх адаптації до умов соціального середовища, забезпечує профілактику та запобігання булінгу, надання консультативної допомоги батькам, психологічного супроводу здобувачів освіти, які постраждали від булінгу стали його свідками або вчинили булінг соціально-педагогічний патронаж здійснюється соціальними педагогами.

АЛГОРИТМ ДІЙ У ВИПАДКУ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ) У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

- **Термінове втручання**
- **Надання першої допомоги потерпілому**
- **Інформування керівника закладу освіти, де стався випадок булінгу (цькування), або батьків, учителів, психолога**
- **Реєстрація і розгляд випадку насильства**
- **Звернення до служби у справах дітей**
- **Звернення до територіального органу Національної поліції або Центру надання безоплатної правової допомоги**
- **Можливе звернення на «гарячу» лінію ГО «Ла Страда – Україна» 0 800 500 225 або 116 111 (для дзвінків з мобільного)**

ПІСЛЯ ОТРИМАННЯ ЗВЕРНЕННЯ ДИТИНИ

Відповідна особа або орган інформує керівника закладу освіти

Керівник закладу освіти має розглянути таке звернення

Скликати засідання комісії (педагоги, психолог, соціальний педагог, батьки постраждалого та «булера», керівник закладу та інші зацікавлені особи)

Якщо комісія визнала, що це був булінг (цькування), то керівник закладу зобов'язаний повідомити уповноважені підрозділи органів Національної поліції України та Службу у справах дітей.

У разі, якщо комісія не кваліфікує випадок як булінг, а постраждалий не згодний з цим, то він може одразу звернутись до органів Національної поліції України

**БУДЬТЕ МАЙСТРАМИ У ВИХОВАННІ
ДІТЕЙ!**